

تولید معاونت فرهنگی و اجتماعی مرکز رسیدگی به امور مساجد

حضور کودکان و نوجوانان در مسجد باید همراه با تداعی معانی نیکو باشد

تداعی معانی، فرایندی است که در آن، فرد با یادآوری یک پدیده، به طور ناخودآگاه پدیده دیگری را به یاد می‌آورد. مثلاً اگر انسان در یک صحنه دل‌انگیز، موسیقی خاصی را شنیده باشد هر بار با شنیدن آن موسیقی به یاد آن صحنه می‌افتد یا بالعکس با دیدن آن صحنه، یاد آن موسیقی می‌افتد. در تمام خاطرات خوب و بد، ذهن انسان دچار تداعی معانی می‌شود. تداعی معانی در دریافت و در یادآوری در بسیاری از مواقع به صورت ناخودآگاه عمل می‌کند. تداعی معانی تقریباً معادل همان چیزی است که در منطق، دلالت التزامی گفته می‌شود.

حضور افراد به ویژه کودکان و نوجوانان در مسجد باید طوری باشد که همراه با تداعی معانی نیکو باشد. ذهن کودک و نوجوان به دلیل این که از مشغولیات ذهنی، پر نیست، صورتهای اشیا را با قدرت زیادی به خود جذب می‌کند. حضرت امیر علیه السلام در این باره می‌فرمایند: «إِنَّمَا قَلْبُ الْحَدِثِ كَالأَرْضِ الْخَالِيَةِ مَا أُلْقِيَ فِيهَا مِنْ شَيْءٍ قَبِلَتْهُ، فَبَادَرَتْكَ بِالْأَدَبِ قَبْلَ أَنْ يَقْسُوَ قَلْبُكَ وَيَشْتَغِلَ لُبُّكَ»^۱ دل [و ذهن] نوجوان مانند زمینی خالی است که هر چه در آن گذاشته شود، آن را می‌پذیرد؛ به همین دلیل من قبل از این که دل تو سخت و ذهنت مشغول شود به تربیت تو مبادرت ورزیدم. این روایت عجیب که قرن‌ها پیش از تأسیس روانشناسی مدرن بیان شده است به خوبی بیانگر این است که ذهن کودک و نوجوان گیرندگی بسیار بالایی دارد. یکی از اموری که ذهن کودک و نوجوان آن را با قدرت بالایی دریافت می‌کند، تداعی و ارتباط دادن میان معانی مختلف است. این کار غالباً نیز ناخودآگاه صورت می‌گیرد و چه بسا از اراده فرد خارج باشد؛ مثال بالا که زده شد گویای همین مطلب است که تداعی‌ها غالباً ناخودآگاه هستند. امروزه در هالیوود، دشمنان اسلام تلاش می‌کنند از راه تداعی معانی، میان مفاهیم و نمادهای دینی با معانی و صورتهای قبیح، رابطه و تداعی ایجاد کنند.

یکی از اموری که در تربیت دینی باید دقت شود این است که حضور کودک و نوجوان در مسجد باید همراه با تداعی معانی نیکو باشد، در غیر این صورت کودک ممکن است تا آخر عمر هرگاه مسجد را به یاد آورد، معانی قبیحی را در ذهن به یاد بیاورد. به همین دلیل نمازگزاران و به ویژه امام جماعت باید مراقب رفتار و مواجهه خود با این رده سنی باشند. تداعی معانی نیکو می‌تواند با دادن جایزه و تقدیر و تشکر مادی صورت گیرد، اما زیاد بودن اینها خوب

نیست و حضور کودک در مسجد را شرطی می‌کند. بهترین مواجهه و بهترین تداعی معانی، اخلاق نیکو و توجه کردن و لحاظ کردن این رده سنی است.

گفته شد در مسجد باید مراقب تداعی معانی باشیم؛ به این معنی که مراقب باشیم کودکان و نوجوانان نسبت به مسجد تداعی معانی منفی پیدا نکنند و مسجد برای آنها همراه با خاطرات تلخ و ناگوار نباشد، بلکه بالعکس همراه با تداعی معانی مثبت و خاطرات خوب باشد؛ اما این به این معنی نیست که در تداعی معانی مثبت، اصول را رعایت نکنیم. برخی از دست‌اندرکاران فرهنگی از آن طرف بوم می‌افتند و برای ایجاد تشویق کودکان و نوجوانان، دائماً از تشویق‌های مادی استفاده می‌کنند. استفاده از تشویق‌های مادی، مانند جایزه دادن، اگر گاهی انجام شود بسیار خوب است؛ اما نباید بچه‌ها را شرطی بار آورد؛ زیرا اگر شرط حذف شود ممکن است کودک، دیگر راه را ادامه ندهد؛ مثلاً اگر در جلسه قرآن یا به خاطر حضور در نماز جماعت، همیشه جایزه مادی قرار داده شود، خوب نخواهد بود؛ زیرا با حذف جایزه، کودک ممکن است دیگر رغبت به حضور در برنامه پیدا نکند.

آنچه که می‌تواند کودک را حتی اگر در مقاطعی به مسجد نیاید هم حفظ کند، برخوردهای مناسب با اوست. مثلاً باید به او شخصیت داد، به او احترام گذاشت، به او نگاه مهربانانه داشت، به او مسؤلیت داد، از نوجوانان در کارها کمک خواست، آنها را مورد مشورت قرار داد، حرف آنها را خوب گوش داد و ...

البته گوش دادن به حرف کودک و نوجوان لزوماً به معنای پذیرش و ترتیب اثر دادن به آن نیست؛ زیرا برخی اوقات ممکن است او خواسته‌هایی داشته باشد که نمی‌توان به آن ترتیب اثر داد؛ اما خوب گوش دادن به حرف او یک نوع شخصیت دادن به اوست. خداوند پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله را به عنوان یک گوش خوب برای مردم معرفی می‌کند؛ «أُذُنٌ خَيْرٌ لَّكُمْ» (توبه/ ۶۱) حرفها و درد دل‌های نوجوان را باید شنید؛ اگر می‌توان کمک او نمود این کار را بکنیم و اگر نمی‌توان، لااقل با او همدردی کنیم. این کار تأثیر به‌سزایی در تخلی انرژي‌های منفی کودک دارد و خاطرات خوبی از یک فرد مسجدی در ذهن او باقی می‌گذارد و تداعی معانی مثبتی در ذهن او ایجاد می‌کند و وقتی بزرگ می‌شود حتی اگر از مسجد دور باشد همیشه یاد و خاطره مسجد در ذهن او خواهد ماند.

پایان پیام/